

RISK YÖNETİMİ

Sefa Targıt

Asansörlere CE işareti iliştime zorunluluğu ortaya çıktıktan sonra, risk ve risk analizi sözünü sıkça duyar olduk. Üretim yapan herkesin hayata bakış tarzı olması gereken, riskleri sürekli tahlil etme işinin ayrıntılarını konuşmakta yarar vardır.

Risk kelimesinin sözlük anlamı, bir zarara uğrama tehlikesi, zarar görme olasılığıdır. Bu tanıma göre, her türlü mühendislik hizmeti, proje yapımı, mukavemet hesabı, bir nevi risk analizidir. Dolayısıyla; hayatı boyunca, yapıları, makinaları, elektrik tesisatlarını hasar görmeden ve zarar vermeden çalışacak şekilde tasarlamış bir mühendisin, risk analizi nedir sorusunu sorması gayet anlamsızdır.

TS EN 1050 Makinelerde Güvenlik – Risk Değerlendirmesi Prensipleri (EN 1050 Safety of Machinery – Principles for risk assessment) standardı, bu konuda yol göstericidir.

TS EN 13015 standardı'nın Risk değerlendirme başlıklı bölümünü okursak, asansörlerle ilgili bakış açısı hakkında bilgi edinebiliriz:

5.1 Genel

Tesis piyasaya arz edilmeden önce tesisâtçının / imalâtçının Makina Direktifine (98/37/EEC) bağlı olarak Asansör Direktifine (95/16/EEC) göre risk değerlendirmesi yapması gereklidir. Her risk mümkün olduğunca, güvenlik önlemleri ve uygun talimatlar yoluyla sınırlandırılmalıdır. Talimatlar, hiç bir zaman riski azaltmak için verilen güvenlik önleminin yerini alamaz.

Bakım çalışmalarında ki farklı müdahale işlemlerinin ve bu işlemlerin her birisi için uygun güvenlik önleminin belirlenmesi gereklidir.

Arıza tespit sistemlerinin kullanımı, (Örneğin; EN 627'yi esas alan uzaktan izleme sistemi) arızanın bulunmasını destekleyebilir, tesisin sürekliliğini geliştirebilir ve bakım elemanlarının tehlikelere maruz kalma ihtimalini azaltabilir.

Tesisin, bakım çalışmaları esnasındaki güvenliği güvenlik önlemleri uyarlanarak ve talimatlar sağlanarak garanti edilir. Tesisteki ve binadaki güvenlik önlemleri, sırasıyla, tesisâtçı ve tesis sahibi tarafından sağlanmalıdır.

Herhangi bir iş yeri için sağlık ve güvenlikle ilgili belirli tehlikeler listesinin yapılması ve iş yerine geçiş de dahil herhangi bir bakım çalışmasının risk değerlendirmesinin yapılması gereklidir.

Bu amaçla aşağıdakiler dikkate alınmalıdır:

- İş yerinde bir veya daha fazla bakım elemanının bulunması*
- Bakım elemanlarının dışındaki kişilerin (Örneğin; güç devrelerini ve bağımsız devreler veya aydınlatma devrelerini açan veya kapatan veya bakım çalışmaları süresince tesisi kullanmayı deneyen kişi) önceden tahmin edilebilen hareketleri.*
- Tesisin olası durumları (bileşen bölümlerinin önceden tahmin edilebilen arızasına, dış etkilere, güç kaynağı etkilerine bağlı olarak normal veya normal olmayan)*

Ek B, bakım çalışmaları için yapılan herhangi bir risk değerlendirmesinde dikkate alınması gereken durum örneklerinin bir listesini verir. Bunun yanı sıra sistematik risk değerlendirmesi için pek çok metod mevcuttur. EN 1050 Ek B'de buna bir örnek verilmiştir.

TS 10922 EN 81-1 Standardında 20 yerde risk kelimesi geçmektedir. Demek ki, risklerin tanımı ve onlara karşı alınacak önlemler, asansör endüstrisi için hayatın bir parçasıdır.

Risk ve risk değerlendirmesi konusu uzun zamandır teknik müzakerelerin gündemindedir. Örneğin “Kabul edilebilir seviyede uygulanabilir önlem” tanımı çok tartişılmıştır. 1949 yılında ortaya atılmış bir tanım (1) şöyledir:

“Makul seviyede uygulanabilir deyim, fiziksel olarak mümkün deyiminden daha dar kapsamlıdır. Kastetmek istediği şudur: Yükümlülük sahibi tarafından şöyle bir hesaplama yapılmalıdır. Bir kefeye risk, diğer kefeye de riski önlemek için yapılması gereken fedakarlık (para, zaman ya da zahmet) konulduğunda, aralarında büyük bir oransızlık varsa; yani risk, yapılacak fedakarlığa göre önemsizse, davalı yükümlülüklerinden kurtulur.”

Risk önlemleri, mümkün ve mutlak gereklilikler olarak sınıflandırılabilir. Asansör Yönetmelięi gibi uyulması zorunlu bir hukuksal metin yürürlükteyse, emniyet gereklerinin tanımlanan çerçevede yerine getirilmesi şarttır. Uygulanabilir bir önlem bulmak, pahalı ve zahmetli de olsa uygulamak mecburiyeti vardır.

Risk değerlendirmesi, asansör endüstrisi yöneticileri için, sadece asansörün varlığıyla ortaya çıkan kabindeki kişilere, kabin dışındakilere ve diğerlerine yönelik riskleri ortadan kaldırma aşamasıyla sınırlı bir süreç değildir. Asansörü ve aksamını imal ederken her aşamada hem teknik, hem de mali risk analizi yapmayı alışkanlık haline getirmek gerekir.

Riski yönetmek için analiz yapma gereğini řu alıntıyla vurgulayalım:

Bir yükümlülük sahibi, risklerin ve alınan önlemlerin adanakıllı değerlendirmesi yapılmamışsa, yani risk değerlendirmesi yapılmamışsa, gerekliliklerin “uygulanabilir oldukça” karşılanıp karşılanmadığını veya zorunlu gerekliliklere uyulup uyulmadığını belirleyebilmeyi umamaz.(2)

Risk deęerlendirmek ve önlemler geliřtirmek, risk gerçekteřtikten sonra oluřan krizi yönetmekten çok kolaydır.

(1) Lord Justice Asquith (V. Ulusal Kömür Kurulu, 1949)

(2) Risk değerlendirme El Kitabı S.6 (MMO Yayın No: 2007/441)

(*) Makale ilk kez Asansör Dünyası Dergiři Ocak 2008 Sayısında yayınlamıştış.